

Jaargang 32

december 2017

nummer 91

Groninga

Vriendenbulletin

STICHTING VRIENDEN VAN DE STAD GRONINGEN

COLOFON INHOUDSOPGAVE

Colofon

Redactie:

P. J. E. Bootsma

T. van der Meulen

M. L. Hintzbergen

Lay-out:

C. Weis, Groningen

Druk:

Drukkerij C. Weis

Redactieadres (a.i.):

H.W. Mesdagplein 6

9718 HR Groningen

Tel 050 5890776

meulen1@xs4all.nl

Afbeelding omslag:

Pepergasthuiskerk.

foto: Tom van der Meulen

Kopijdatum

nummer 92:

24 februari 2018

Kopij aanleveren in Word,

foto's:

JPEG, Tiff of EPS

Inhoudsopgave:

Tom van der Meulen

Van de voorzitter

3

Angeniet Rubingh

De Wijert: een kennismaking

4

Pieter Bootsma

Maarten Schmitt: stad vol gedachten

7

Tom van der Meulen

Hoogspanningsleiding Eemsmond

9

Tom van der Meulen

Twee donateurs

12

Angeniet Rubingh

Van Veulen tot Peerd:

een informatieve wandeling Kunst langs de singels

13

Pieter Bootsma

Een huis met een hoed

16

Activiteitenagenda

18

Oproep

18

Groningana

19

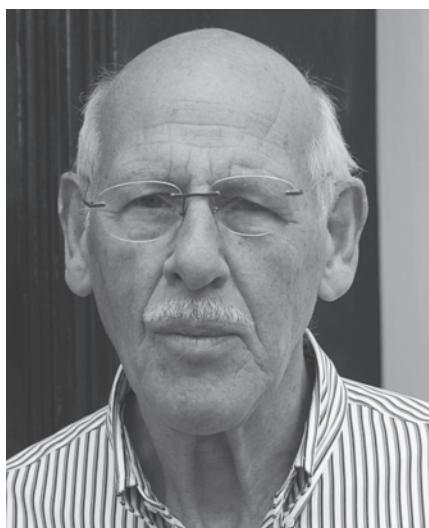
ISSN 1384-8607

Van de voorzitter

Op 11 november is onze oud-voorzitter Paul Nieuwenhuis overleden. Van 1997 tot 2013 was hij lid van het bestuur van de Vrienden. Voorzitter was hij van 2001 tot en met 2007. Zijn bijdragen ('van de voorzitter') in het Bulletin waren vaak zeer gemakkelijk: een aflevering met een aaneenschakeling van spreekwoorden en zegswijzen met evenzo goed een kop en een staart, in het volgende nummer met enige excuses, ongetwijfeld na ontvangen reacties, door hem benoemd als orakeltaal ('waar haalt-ie het vandaan'); een 'van de voorzitter' met de titel 'van de donateur', kortom *never a dull 'van de voorzitter'*. Als medicus (hoogleraar histologie en microscopische anatomie) interpreteerde hij de stad als een organisme met opspelende tumoren, infarcten en obstipatie. Een goede metafoor is het halve werk. Paul was een actieve en stimulerende voorzitter. Hij zorgde voor verbetering van de website. Ook het Bulletin werd opgewaarderd door het bij Cees Weis te laten opmaken en drukken; hij speelde een belangrijke rol in het, in samenwerking met GRAS, organiseren van het vierde lustrum dat in 2005 werd gehouden. Thema was, refererend aan het Belvédèrebeleid, 'Cultuurhis-

torie als inspiratiebron voor vernieuwende stedenbouw'. Hij zorgde voor een goede sfeer in het bestuur, mede doordat hij het bestuur maandelijks voor het doorhakken van knopen aan zijn keukentafel ontving.

Groningen was even het middelpunt van Nederland, toen Radio4 op 26 september des ochtends neerstreek op de Vismarkt. Dit om de zogenaamde Hart-en-ziel-lijst onder de aandacht van de mensen in het land te brengen. Los van de vraag of de Nederlandse luisteraar op een dergelijke lijst van verzoeknummers zit te wachten (draai je eigen favoriete cd en zet hem op herhaling, zou ik zeggen) gaf dit evenement mij wel te denken. Mijn poging om zowel Terry Riley als Morton Feldman te pluggen strandden op gebrek aan vaardigheid (ingegeven door onbekendheid/desinteresse) op de sociale media, die werden ingezet om andere, evenmin tot het ijzeren repertoire behorende nummers (met succes) op de lijst te brengen. Toch blijft de voorspelbaarheid van de hart-en-ziel-lijst groot: altijd 'Erbarme dich' bovenaan.

Wat men ook van de inspanningen van Radio4 mag vinden om 'het land in te gaan', feit is dat interactie met luisteraars, cliënten, afnemers, of hoe je het ook wilt noemen de Vrienden ook tot voorbeeld mag strekken. We doen ons best om het Bulletin er een beetje aantrekkelijk uit te laten zien, de lezingen en excursies worden gewaardeerd, maar we zouden meer mensen willen bereiken. Een zorg die Paul Nieuwenhuis ook al meermalen heeft geuit (met name tegen het eind van het jaar: maak iemand vriend van de stichting!). Kan nog steeds! Heeft u een idee, een suggestie, een plotse-linge ingeving waarvan u denkt: 'dat zou wat voor de Vrienden zijn', laat het ons weten. De stad Groningen biedt ons al bijna 35 jaar stof tot schrijven maar misschien hebben we blinde vlekken. Dus kom op! Of meld u als bestuurslid! Dat biedt je een ingang om allerlei interessante mensen te spreken die 'iets met Groningen hebben' of 'iets met Groningen doen'. We gaan als bestuur een traject inzetten op de vraag waar het met de Vrienden de eerstkomende vijf jaar naar toe zou moeten. Heeft u daar ideeën over? Wilt u meedoen? Meld u! (ook als u geen bestuurslid wilt worden). Zie ook pagina 18.

Met de Groninger Archieven hebben we afgesproken dat onze bijeenkomsten (lezingen) in principe daar plaats zullen vinden. Een locatie die dan wel niet in het hart van de stad ligt, maar wel over zodanige faciliteiten beschikt dat we over de minder centrale ligging heen stappen. De Groninger Archieven zijn formeel voor de daar te houden lezingen mede-organisator, wat betekent dat onze evenementen in het programma van de Groninger Archieven worden opgenomen. Een eerste stap tot verbreding van het publiek. Maarten Schmitt, voormalig stadsarchitect, zal in deze nieuwe setting het spits afbijten. Zie daartoe ook het interview met hem in dit nummer. Verder in dit bulletin een kennismaking met De Wijert, een terugblik op de wandeling langs de singels en een ontboezeming over hoogspanningsleidingen. En tot slot de rubriek 'Twee donateurs' die al in de vorige aflevering werd aangekondigd. Is tevens een opstap is naar reflectie op onze *raison d'être*.

De zuidelijke stadswijk de Wijert ligt in het stroomdal van de Aa en is vernoemd naar een borg die hier ooit heeft gestaan, 'Behuysinge de Wiardt'. Onduidelijk is of het huis de naam aan het gebied gaf of dat het gebied al eerder zo heette. Al in de 16e eeuw komt de naam voor. In 1672 werd het huis door de troepen van Bommen Berend vernield. Vanaf het begin van de 18e eeuw was De Wijert niet meer dan weidegrond ten zuiden van de stad. De huidige wijk ontstond na de Tweede Wereldoorlog en bestaat uit

De Wijert-Noord is een typische wijk uit de jaren '60 met een recht-toe-recht-aan stratenplan. De wijk is gebouwd volgens de stedenbouwkundige 'stempelstructuur', dat wil zeggen een herhaling van wooneenheden in een vast patroon. Identieke gebouwen staan in rechte hoeken ten opzichte van elkaar. Tussen de vele flatgebouwen en de gemeenschappelijke tuinen liggen brede wegen. In het kader

De straten hebben schrijversnamen: van Achterberg tot Wolkers.

Stichting Platform De Wijert is sinds de zomer 2016 de officiële en erkende bewonersorganisatie voor de wijk. Dit initiatief, gestart door huidige Platformvoorzitter Dennis Broekema, biedt een platform voor communicatie en informatie voor en door bewoners van de wijk. Daarvoor waren er al bewoners (waaronder Dajo) actief in de wijk, maar sinds de vorming van de stichting kan er gestructureerder worden gewerkt. Zo is er een onafhankelijke wijkkrant, met eigen redactie en wordt er een interactieve website in de lucht gehouden. Dajo Dam Eens per maand komt het 6-koppige bestuur bij elkaar, 3 keer per jaar is de vergadering voor alle wijkbewoners toegankelijk.

Dajo Dam

Het Platform is het aanspreekpunt voor de gemeente voor communicatie en informatie en omgekeerd zijn de lijnen naar de stadsdeelcoördinator, het gebiedsteam zuid en de wijkwethouder kort. Het Platform is neutraal. Het verschaft informatie en het ondersteunt initiatieven die de saamhorigheid en leefbaarheid in de wijk bevorderen.

MFC De Wijert/Helpman

Thuishonk voor de platformvergaderingen en veel activiteiten is het multifunctioneel centrum aan de PC Hoofllaan. Voor de wijk is het fijn

om zo'n centrum te hebben, vindt Dajo. Veel organisaties vinden er onderdak, zoals het Wij-team, veel verenigingsactiviteiten: zoals kaarten, jeu de boulen, yoga, schaken, zingen, dansen. Er zijn vergaderruimten en er is een grote zaal voor recepties en uitvoeringen. Je kunt er lunchen of gewoon een kop koffie drinken. Achter het centrum is een speeltuin.

Wijkdeal De Wijert

Met z'n allen (bewoners, organisaties, instellingen en de gemeente) de toekomst van De Wijert ontwikkelen: wie wil dat nou niet? In voorjaar, zomer en najaar van 2017 zijn allerlei buurt- en themabijeen-

komsten georganiseerd waarin plannen zijn gemaakt, prioriteiten zijn gesteld en toekomstvisies gegeven. Wat is belangrijk? Hoe moet de wijk er in de toekomst er uit zien? Hoe gaan we dit voor elkaar krijgen? Wat gaat het kosten en waar komt het geld vandaan?

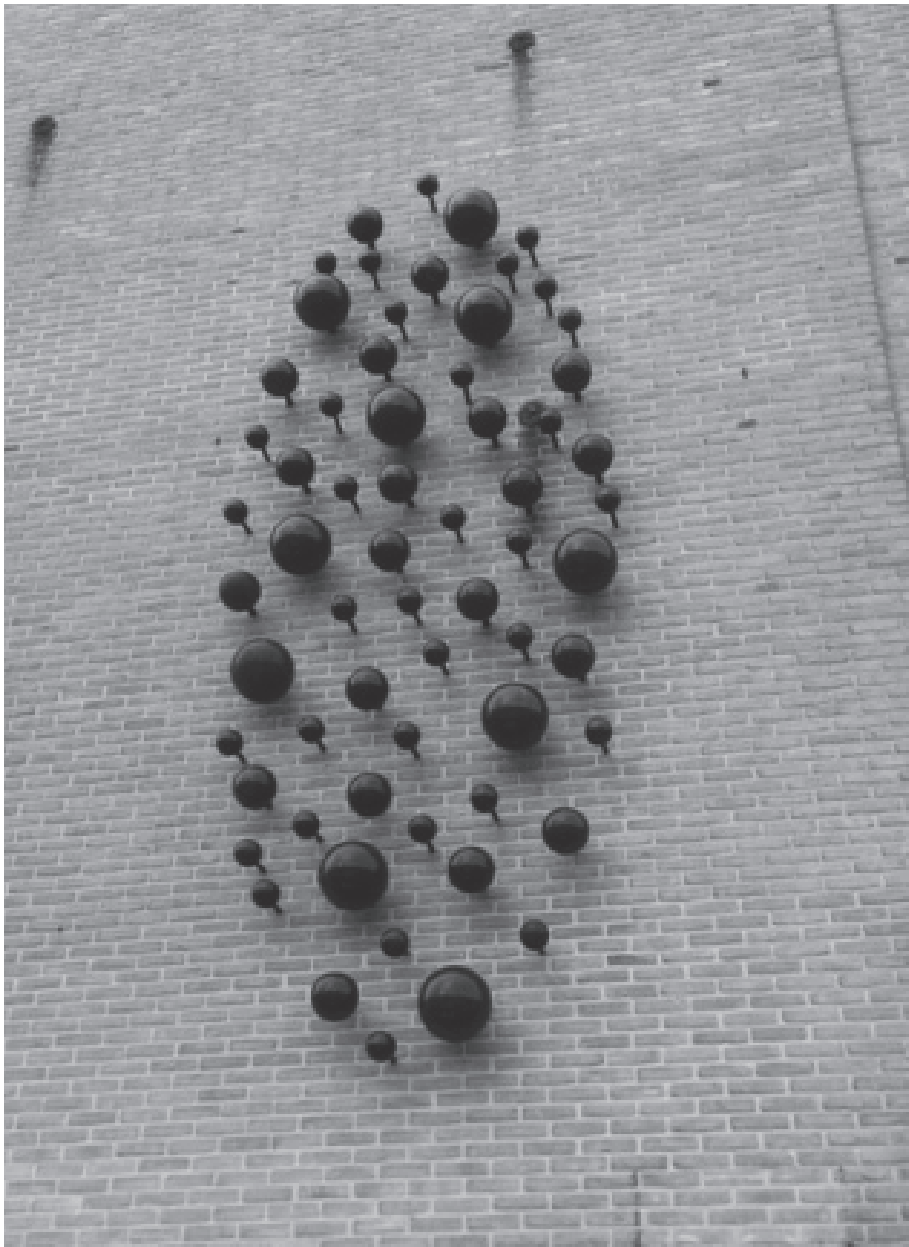
Een zelfgemaakte wijkvisie dus. Je zou het ook een experiment lokale democratie kunnen noemen. In de laatste week van november vindt een wijkbrede stemronde plaats over de gedane voorstellen. De 22 projectvoorstellen zijn in 5 thema's gerubriceerd: groen & buitenzijn, verkeer & veiligheid, bouw & duurzaamheid, meedoen & samenzijn en kunst, cultuur & historie. Iedereen die een belang heeft in de wijk mag 5 stemmen weggeven. Alle stemmen wegen even zwaar en leiden tot een top 10, waarmee in eerste instantie aan de slag gegaan wordt.

De gemeente neemt de projecten mee in de begroting van 2018 en de jaren daarna. Alle belanghebbenden in de wijk zijn/worden betrokken bij de uitvoering. In 2018 zal er regelmatig een WijkDeal-café worden georganiseerd waarin de voortgang van de verschillende projecten worden besproken en nieuwe ideeën kunnen worden ingebracht.

De zuidelijke ringweg

Vanaf de A28 uit de richting Assen komt een nieuwe afrit naar het stationsgebied en de binnenstad.

Deze nieuwe afrit loopt langs de westrand van De Wijert. De afrit begint ter hoogte van de Van Iddekingeweg en eindigt op de kop van

de Vondellaan. De afrit komt dicht bij de woningen in de Multatulistraat dan nu het geval is. Om onder de wettelijke geluidsnormen te blijven komt er ter hoogte van de Multatulistraat een geluidsscherm op 19 meter van het dichtstbijzijnde flatgebouw.

Naast de westkant heeft de noordkant van De Wijert te maken met de aanpak van de zuidelijke ringweg. De nieuwe aansluiting op de ringweg zorgt voor extra verkeer op de Vondellaan, volgens de prognoses zal het gaan om ongeveer 7500 auto's per dag extra.

De weg wordt anders ingericht en er komen vrij liggende fietspaden. De verwachting is dat het sluipverkeer in de overige straten zal toenemen. De werkzaamheden zijn gestart en zullen tot ca 2021 duren. In de wijkkraant worden zowel stukken geplaatst van het Projectbureau Aanpak Ring Zuid als van de groep Groningen Verdient Beter.

Multifunctionele accommodatie (MFA) De Wijert

Dit gebouw, dat op de plek moet komen van de gesloopte wijkbibliotheek aan de Van Iddekingeweg, is onderwerp van discussie.

Er wordt al geruime tijd gesteggeld over de bouwkosten. De bedoeling was dat het gebouw eind 2017 (!) in gebruik genomen zou worden.

De bouw is nog niet gestart.

In het MFA zullen een sport/spelhal, bibliotheek(Forum), de christelijke dalton school De Tamarisk en de voorschoolse opvang Kids First van de COP groep gehuisvest worden.

Aanpak van Lenneplan

De verkeerssituatie (vooral de parkeersituatie) van het winkelcentrum is verbeterd.

Het naastgelegen Hendrik de Vriesplantsoen is al eerder opgeknapt.

Het Platform speelt een belangrijke rol in de feestelijkheden bij de oplevering in december. Het wordt gekoppeld aan de organisatie van de kerstmarkt (16 december).

Bijzondere bewoners

Als er één groep (bijzondere)bewoners model kan staan voor de oversteek van de Wijert Noord naar de Wijert Zuid en vice versa dan is dat de zwanenfamilie.

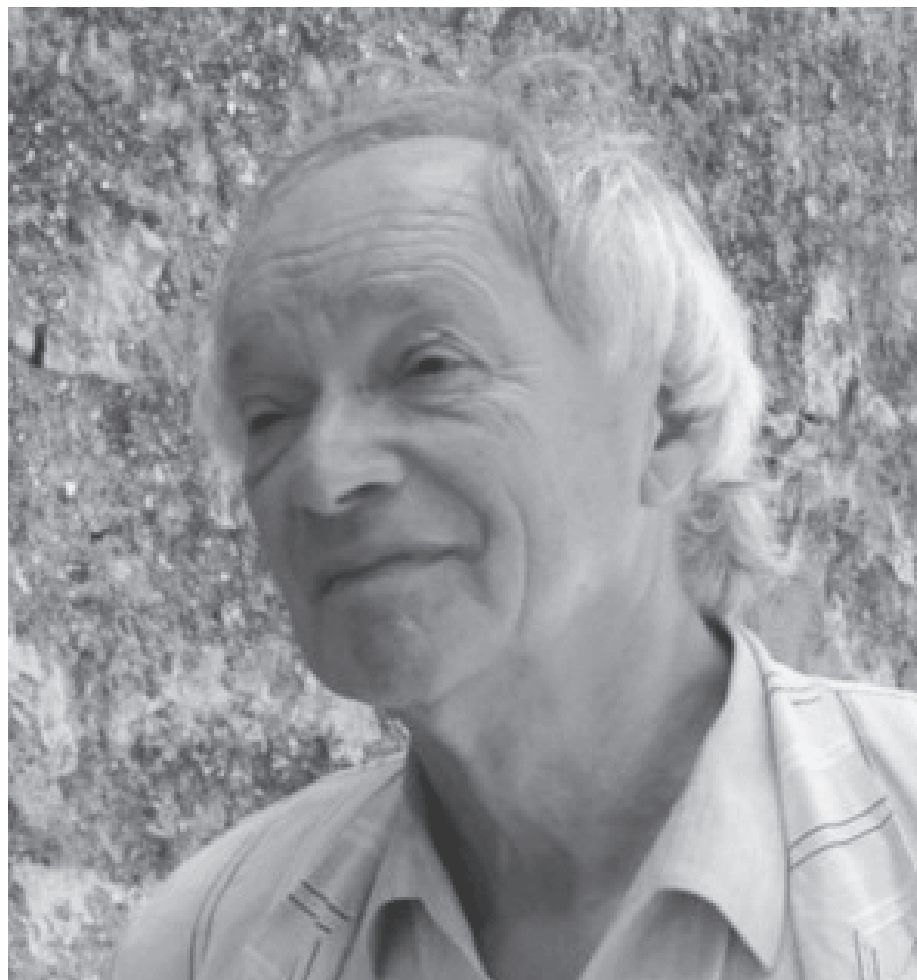
Al jaren zijn de zwanen in de Wijert bekend. Elk jaar worden succesvol 3 of meer jongen groot gebracht. Meestal zijn ze te vinden in vijvers bij de Hora Siccamaslingel, maar soms steken ze de van Ketwich Verschuerlaan over en buurten ze in andere delen van de wijk.

Het bestuur van het Platform zint op ideeën voor een grotere cohesie in de wijk en staat open voor suggesties. En die mogen wat Dajo betreft, behalve van de belanghebbenden in de wijk, ook van de lezers van het Vriendenbulletin komen. Graag zelfs!

Maarten Schmitt: Stad vol gedachten

“Ze vonden me totaal ongeschikt voor bouwkunde. Ik zou er goed aan doen wis- en natuurkunde te studeren” zegt Maarten Schmitt. Met die “ze” doelt hij op zijn vader en grootvader die beiden architect waren en als directeur van gemeentewerken hun brood verdienen in Gelderland en in Friesland. “Het compromis werd dat ik weliswaar in Delft mocht gaan studeren maar dan wel in de landmeetkunde. Het bleek helemaal niks

voor mij. Uiteindelijk ging ik noodgedwongen, in plaats van in militaire dienst, als ‘ster’-leerling bouwkunde doen aan de hts te Leeuwarden. Daarna ben ik aan de Technische Universiteit van Eindhoven bouwkunde gaan studeren, een splinternieuwe opleiding, door John Habraken opgericht. Ik ben afgestudeerd bij Wim Quist die later rijksbouwmeester is geworden en bij Dick Apon, een voortreffelijk docent die

bij de Forumgroep hoorde, de groep van Aldo van Eyck”.

“Na mijn kandidaats heb ik samen met een studievriend vier maanden lang de VS doorkruist van oostkust naar westkust. We hebben alles wat met architectuur te maken had bekeken. Ik ben als architect opgeleid maar in Amerika werd mijn interesse voor de stedenbouw gewekt. Wat vooral indruk op mij maakte waren de pleidooien die ik in Amerika hoorde over het bouwen voor de buurt en mét de buurt. Die interesse leidde er toe dat ik ging solliciteren naar een vacature als stedenbouwkundige bij de dienst Stadsontwikkeling van de gemeente Groningen. Mijn motief: bouwen voor de bevolking mét de bevolking. Met andere woorden, niet alles moet van boven opgelegd.

Mijn allereerste project in Groningen was het Martinikerkhof dat diende als parkeergelegenheid voor de bussen van gezelschappen die de stad bezochten. Ik wilde alleen bomen en gras op het kerkhof maar verloor de strijd van de adjunct-directeur die ook de aanleg van slingerpaden over het kerkhof begeerde. Waar het plan ook aan moest voldoen was dat het provinciehuis diende te beschikken over een voorrijruimte voor de hoofdingang ter wille van het bezoek van Hare Majesteit de koningin aan Groningen. Ik heb van 1974 tot 1998 in Groningen gewerkt. Daarna werd ik stadsstedenbouwer in Den Haag waarna ik na mijn pensioen in 2009 nog tot 2014 parttime in Leiden stadsbouwmeester ben geweest.”

Verandering van beleid in Groningen

“Ik was erg gecharmeerd van Herzberger die wilde dat bij de bouw de menselijke maat het uitgangspunt diende te zijn. Dat was ook de visie van de toenmalige wethouder Max van den Berg. Van den Berg is tevens de man ge-

weest die de toen heersende te-
neur van de stad die de economi-
sche functies zou moeten
herbergen terwijl de bewoning in
satellieten om de stad heen zou
moeten worden geherbergd een
halt heeft toegeroepen. Zo zou de
Oosterpoort worden gesloopt en
tot kantoorgebied gemaakt en de
Hortusbuurt zou worden gesloopt
voor de uitbreiding van de Gro-
ningse universiteit. Die veran-
derde visie in beleid kon wat de
Oosterpoort betreft makkelijk wor-
den doorgezet omdat het gebied

deze locatie. De verplaatsing van
de Antonie Deusinglaan gaf het
UMCG zelfs meer ruimte. Prach-
tig! Over de grootschalige ontwik-
keling van het *Forum* en alles wat
daar mee samenhangt in het hart
van de binnenstad ben ik niet zo
enthousiast.”

De Oostwand en de Nieuwe Markt

“Zo vind ik de aanleg van de
Nieuwe Markt volstrekt overbodig.
Aan de keten van Vismarkt, Grote
Markt en Martinikerkhof hoeft he-
lemaal geen nieuwe openbare
ruimte te worden toegevoegd. Die
gaat functies van elders in de stad
aantrekken waardoor daar leeg-

Markt pleitte voor smalle en in
verhouding hoge panden, door
hem als het dna van de stad be-
stempeld.

De uitkomst is geworden dat nog
slechts een drietal panden in de
nieuwe wand wordt geplaatst!
Schmitt staat nog steeds achter
zijn betoog dat hij in die discussie
afstak: geen grootschalige maar
een gefaseerde aanpak die de
schaal van het gebied respecteert
en veel minder financiële risico's
met zich meebrengt. Een pands-
gewijze ontwikkeling die voorkomt
dat je gaat speculeren over de
toekomstige ontwikkeling.
Wat hem altijd gestoord heeft is
dat de bevolking zich alleen over

lezing van Maarten Schmitt op 28 maart

inmiddels voor het grootste deel
door de gemeente in eigendom
was verworven. Ook de woon-
functie van de Hortusbuurt werd
gespaard door het besluit van de
universiteit de B-wetenschappen
naar het te ontwikkelen Zernike
terrein te verplaatsen”. Ons ge-
sprek raakt bepaald op dreef als
we elkaars geestdrift voor het 17e
eeuwse stratenplan van de Hor-
tusbuurt en de overeenkomst van
Groningen met het Noorditali-
aanse Ferrara waar de binnen-
stad een soortgelijke
samenstelling kent van een Mid-
deleeuwse en een 17e eeuwse
helft blijken te delen.

Grootschalige projecten

Schmitt: “Grootschalige projecten
passen niet in de binnenstad, die
moeten aan de rand worden ge-
plaatst. Zo is het prima dat op de
Westerhaven een groot winkel-
complex is verzezen. Het UMCG is
ook een mooi voorbeeld van een
groot complex dat tegen de bin-
nenstad aan gelegen is. Niemand
heeft ooit actie gevoerd tegen

stand dreigt. Als je toch zo'n
nieuw cultuurgebouw wilt neerzet-
ten had dat prima in de oostwand
gekund. Je had het wat meer naar
achteren kunnen uitbouwen in
plaats van de hoogte in te gaan.
De nieuwe Oostwand komt er
doodsaai uit te zien als ik naar de
plannen kijk. En wat ik bepaald
schaamteloos heb gevonden is de
afbraak van het hoekpand dat
zich richtte op de Grote Markt, de
Poelestraat en de Oosterstraat.
Een zeer complexe opgave die op
een hele intelligente manier was
vorm gegeven.”

Ik herinner Schmitt aan de discus-
sieavond die de *Vrienden* jaren
terug belegden over het beeld-
kwaliteitsplan dat architect Müller
voor de Oostwand had ontwor-
pen. Müller had een wand ont-
worpen waarin vanwege de naar
zijn overtuiging onontkoombare
schaalvergroting hoogstens vier
panden zouden kunnen worden
gebouwd. Een plan dat tegen het
zere been was van de *Vrienden*-
adviseur Jan Giezen die met refe-
rentie aan de Zuidwand van de

de zes modellen van het *Forumge-
bouw* kon uitspreken terwijl de
context van de Oostwand en de
Nieuwe Markt vast lag.

Welstand

Wat hem in de stad ook opvalt
zijn de voortwoekerende optop-
pingen die de stad teisteren. “De
huisjesmelkers hebben vrij spel,
hun bouwsels zijn onder de maat.
Ik merk hierbij niks van de toe-
passing van welstandscriteria als
kleur en materiaalkeuze”. Schmitt
moet niks hebben van de totaal
verambtelijke welstand van van-
daag de dag en meent dat een
onafhankelijke welstandscommis-
sie vereist blijft. Ik herinner hem er
aan dat veel van die optoppingen
al zijn gerealiseerd toen de onaf-
hankelijke welstandscommissie
nog functioneerde. “Dan was die
commissie geen knip voor de
neus waard”, aldus Schmitt.

In de rubriek ‘Activiteiten’ de aan-
kondiging van de lezing van
Maarten Schmitt op 28 maart.

Hoogspanningsleiding Eemsmond

De Groninger Internet Courant van 10 augustus 2017 meldt dat Het Groninger Landschap en cultureel-erfgoedbeschermers (een neologisme van de GIC, naar ik aanneem) zich tegen de nieuwe hoogspanningsleiding van Tennet verzetten. De nieuwe leiding zal zo'n 10 kilometer korter zijn dan de oude. Maar dan nog! Men wil geen masten in het landschap! De Stichting Vrienden van de stad Groningen is niet gekend in de standpuntbepaling van de zogenaamde cultureel-erfgoedbeschermers. *A titre personnel* zou ik echter wel een pleidooi willen houden voor de mooie lijnstructuren in het Groninger landschap die met hoogspanningsleidingen worden bewerkstelligd. Ik voorspel dat de hoogspanningsleiding in de geleerden van de erfgoedbeschermers eens de status van de stoomlocomotief zal bereiken. En dan bedoel ik niet objecten als de sik in Tynaarlo, de seinpaal bij Den Horn of de ketelwagen in Hulshorst, die noch stoomlocomotief zijn noch (op die plaats) kwaliteit bezitten. Als artefacten die ontspoord lijken te zijn representeren ze het cliché van het voorbijgekleinschalige spoortijdperk: elk dorp een station! Gelukkig is er een Spoorwegmuseum in Utrecht en kunnen we ons daar laven aan de rijke geschiedenis van het spoorwegwezen, inclusief de stoomlocomotief. Maar dit terzijde. Terug naar de hoogspanningsleidingen: bent u nooit getroffen door de strakke lijnen, en de ingenieuze hoekoplossingen met soms asymmetrisch geplaatste armen op de masten? Die dan ook nog eens wat robuuster zijn geconstrueerd? Zoals het kleine mastje tussen Euvelgunne en Engelbert,

dicht bij de grond om de krachten van de bocht in de leiding op te vangen? Zijn broertje op Driebond? Het hupje waarmee de leidingen over staande mastroutes gaan? Zodat u vanaf het platte vlak toch een indruk krijgt van de kanalen- en rivierenloop? Of kijkt u altijd de andere kant uit als u een hoogspanningsleiding ziet? Wat hierna volgt doet volstrekt geen recht aan de bijna 1100 bladzijden rapportage van TAUW over de beoogde 380 kV hoogspanningsverbinding tussen Vierverlaten en de Eemshaven. Sterker nog, het gaat er zelfs helemaal niet op in.

Redundantie en informatie

In zijn bespreking van de Gestaltwetten van de visuele waarneming onderscheidt Luning Prak redundantie (het bekende, verwachte en voorspelbare) en informatie (het nieuwe, onverwachte en onvoorspelbare). Redundantie in de visuele waarneming maakt het ons mogelijk ons te richten op de informatie (Luning Prak p.17). Ga je uit van het bekende, in termen van een bestaande hoogspanningsleiding die we allemaal kennen en waarvan sommigen hun impliciete afkeer nauwelijks kunnen bedwingen, dan ontvouwt het platte Groninger landschap zich als een interessante ruimte. De leiding (lijn) leidt de aandacht naar de ruimte. Er is veel contrast. Ga je omgekeerd uit van het bekende platte Groninger landschap (redundantie, het bekende) dan is een hoogspanningsleiding juist hoogst interessant. De ruimte geeft de leiding body. Er is contrast. Om het met Mozart te zeggen: de stiltes tussen de noten zijn net zo belangrijk als de noten zelf. En voor de volledigheid,

u had het al vermoed: contrast is het spelen met redundantie en informatie.

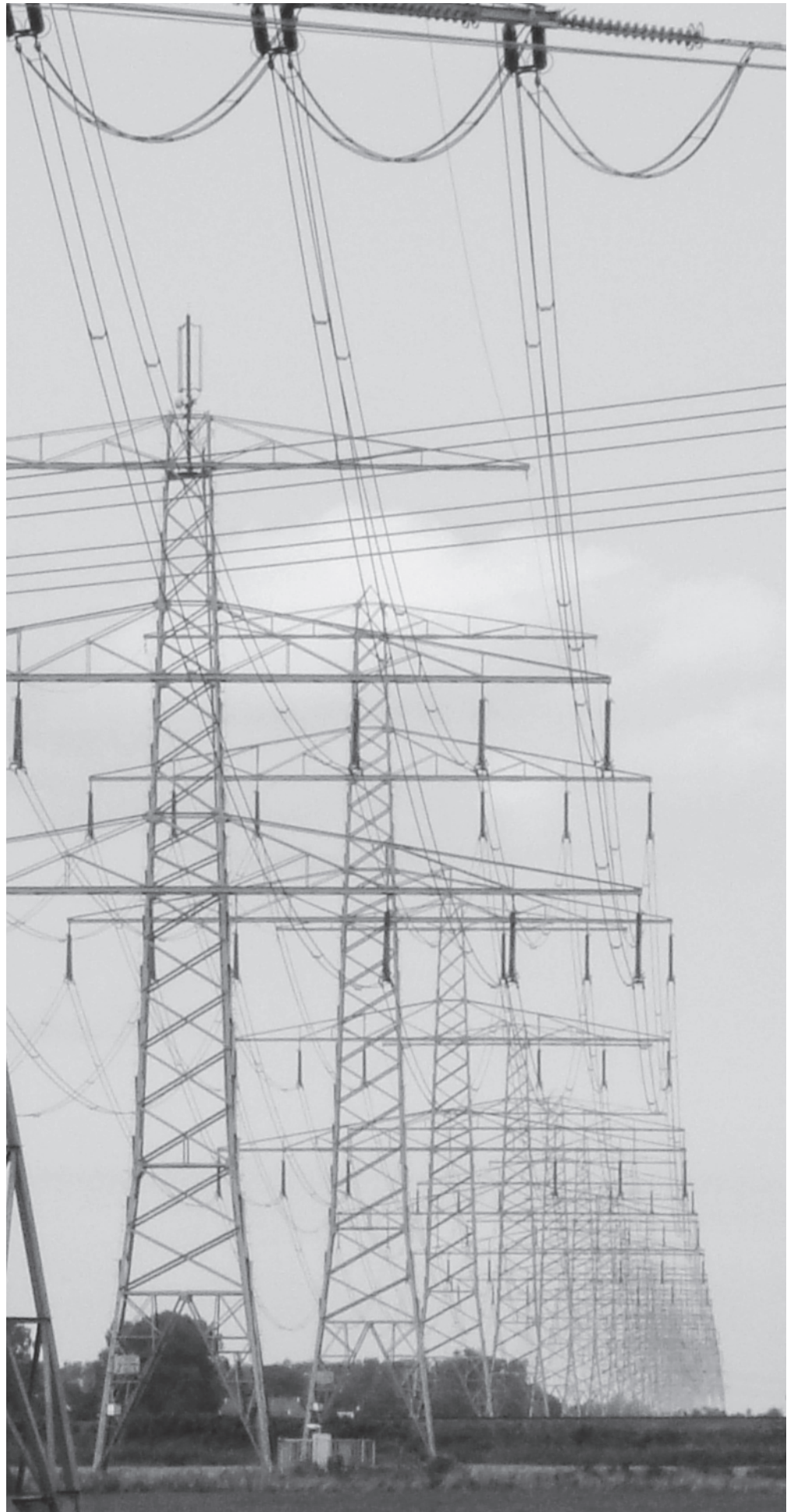
Hoogspanningsleidingen hebben een schoonheid van zichzelf. Utilitaire schoonheid! Die er alleen is als ze functioneren. En die een landschappelijke structuur kunnen versterken of tenminste het landschap kunnen structureren. Dat stelt eisen aan de leiding: een mooie hoogspanningsleiding is een bijdrage aan het landschappelijk schoon.

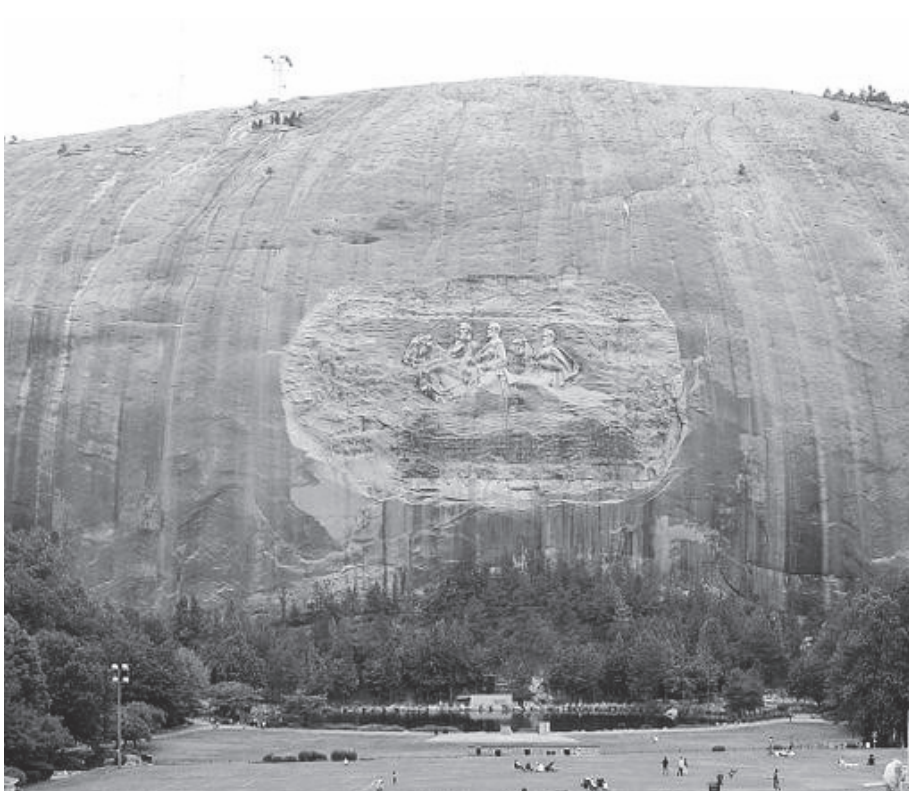
Tot slot

Waar komt toch die houding vandaan om ingrepen (dat woord alleen al!) in het landschap primair te beschouwen als een aantasting in plaats van als een verrijking? Een verre referentie aan de gedachte dat we hier ingrijpen in de Schepping? Of een meer seculiere benadering: een ingreep in iets wat ons door de natuur als een 'zuivere compositie' is overgeleverd? Het werk van de *invisible hand* van verwerings- en sedimentatieprocessen? Die zelf weer worden beïnvloed door terrestrische (zoals tektoniek) en buitenterrestrische factoren zoals de Milankovitch frequenties (variatie in de warmteverdeling over de aardbol als gevolg van wisselingen in de afstand tot de zon, de scheefstand van de aardas en de oriëntatie van de aardas ten opzichte van de aardbaan). Hoe lastig het is enig grip te krijgen op de verhouding van mensen tot het landschap laten Lemaire en Kolen zien. Zij stellen dat 'landschap' als begrip een constructie is van de vroeg-modernistische samenleving. Dat verhaal begint met Petrarca op de Mont Ventoux. Het landschap werd geobjectiveerd, zij het dat het rigide subject-objectdenken van Descartes (daar gaan we al, nu wordt het filosofie!) te kort blijkt te schieten in het duiden van het landschap. Naturalistische (landschap zien als resultaat van geologische processen) en culturalistische benaderingen (landschappen zien als uitingen van wereldbeschouwing/kosmologie) lijken tegenover elkaar te staan. Maar welbeschouwd is de weten-

schap der geologie ook een cultureel product! En aardkundige monumenten hebben een status die de wetenschap der geologie te buiten gaat. Met geen andere betekenis dan de waterhoofden op sterk water in menige historisch-medische verzameling. Verabsolutering van hetzij naturalisme, hetzij culturalisme, voert tot niets. Dat erkennen Kolen en Lemaire, maar tegelijk draagt hun betoog wel erg sterk het karakter van 'als je er maar een etiket op plakt heb je het een plaats gegeven'. Sterker nog, ze onderscheiden een aantal trends, passen die toe en moeten vervolgens besluiten dat de werkelijkheid toch steeds weer complexer is. Door waarnemers (Lemaire en Kolen) opgelegde sjablonen die voor hen zelf, als hun idee, samenhang vertonen in het duiden van culturele verschijnselen, blijken in de praktijk als het gaat om het zelf ervaren van dingen alleen maar een sta-in-de-weg te zijn. *Jede Konsequenz führt zum Teufel*. Dit zien we ook bij hun bespreking van een onttoverd landschap, een term die ontleend lijkt te zijn aan Max Weber. Dat is een landschap waarin niet langer op mythische wijze de ordening van plaatsen en benoeming van plekken vanuit de werkzaamheid van goden en voorouders plaatsvindt. Maar wanneer je om je heen kijkt zie je in onze cultuur tal van plekken met een bijzondere betekenis: lieus de memoires, als bedevaartsoord of als kader voor ultieme natuurbeleving of als wat dan ook. Ground Zero is niet zomaar een plek. En begraafplaatsen zijn stellig niet als festivalterrein te gebruiken. En, aan het andere einde van het spectrum, een utilitaire benutting van landschappen als delfstoffenput of als gelegenheid voor het trekken van hoogspanningsleidingen is ook zeker een uiting van zingeving aan het landschap, van cultureel kapitaal zogezegd dat wordt ingezet voor een utilitair doel. En daarmee

Het kleine opdongertje op bedrijventerrein Driebond

niet per sé in tegenstelling staat! In de mode van deze tijd, waarin het begrip identiteit, vrucht van het postmodernisme, zo centraal staat en men zoekt naar dragers/referenties ervan, is het (veronderstelde oer-)landschap een gewilde kandidaat. Zo in de Volkskrant van 27 september 2017: 'de Nederlandse identiteit zit in het landschap'. Maar, lezer, laat u niets wijsmaken (maar maak wel uw donaties over aan het Groninger Landschap). Bij die identiteit past namelijk een relativisering: het begrip identiteit kent een contingent (= niet-noodzakelijk) karakter, maar mensen die hem claimen doen dat gewoonlijk op een manier dat van eeuwigheidswaarden sprake lijkt te zijn. Een *final vocabulary* zagezegd ("all human beings carry about a set of words which they employ to justify their actions, their belief and their lives") (Rorty 1989). Om zich aldus van discussie te vrijwaren! In een andere denkwereld plachten sociologen zo iets te benoemen als rationalisaties. Dan resteert slechts de vraag: storten de hoogspanningsleidingen de Groningers die zich gelukkig (en Groninger!) voelen bij ongestoorde vergezichten, in het ongeluk? We wachten af.

Literatuur:

N. Luning Prak, De visuele waarneeming van de gebouwde omgeving. Delftse Universitaire Pers 1979

T. Lemaire en J. Kolen, Landschap in meervoud: op weg naar een gespleten landschap? Perspectieven op het Nederlandse landschap in de 21e eeuw. In: J. Kolen en T. Lemaire (red.), Landschap in meervoud. Jan van Arkel, 1999

R. Rorty, Contingency, irony and solidarity. Cambridge University Press 1989

Twée donateurs:

R. Bijma

J. Jeltema

Rienk Bijma en Johan Jeltema wonen al 47 jaar in het huis 'Zelfs vindt de mus' in de Zoutstraat te Groningen. Na hun studie, voor Jeltema theologie en voor Bijma neerlandistiek, bleven ze in Groningen wonen. Hun woning werd in de achttiende eeuw gebouwd voor een suikerraffineerder en was later onder andere directeurswoning van de Bank van Lening. In 1978 kochten ze het huis aan en restaureerden het nadien zorgvuldig. Het werd in 1979 aangewezen als rijksmonument. In de jaren negentig kon door aankoop van een aangrenzend erf de tuin worden uitgebreid. De tuin is inmiddels aangewezen als gemeentelijk monument. Een beroemde oud-bewoner van het huis was Heike Kamerlingh Onnes, de latere Nobelprijswinnaar. Hij experimenteerde met lage temperaturen en ontdekte de supergeleiding. Zijn vader, Onnes senior, nam in de negentiende eeuw het initiatief de Spinhuisstraat te hernoemen in Zoutstraat.

Bijma en Jeltema zijn donateur van de Vrienden sinds september 1991. Aanleiding voor hun donateurschap waren onder meer de plannen van

wethouder Ypke Gietema om het Zuiderpark in te richten voor groot-schalige kantoren. Overigens waren ze als bewoners van de Zoutstraat al eerder met rigoureuze plannen geconfronteerd: de Hortusbuurt zou vrijwel geheel worden gesloopt ten behoeve van de bouw van een universitaire campus. Bovendien werd in het Structuurplan 1969 een zogenaamde stadsstructuurweg geprojecteerd door de Hortusbuurt, over de Noorderhaven en in het verlengde van de Oosterhamrikkade. Daar is uiteindelijk niets van gekomen. Wel werd in 1973 het roemruchte Verkeerscirculatieplan ingevoerd.

Jeltema is na zijn studie parttime predikant geweest en parttime godsdienstleraar. Later werd hij tevens schooldecaan aan de Christelijke mts, later opgegaan in het Alfa College. Bijma was docent Nederlands aan het Willem Lodewijk gymnasium.

In februari 2017 is de Jeltema-Bijmastichting opgericht. Ze is bedoeld om op termijn de toekomst van het huis veilig te stellen en laat het nu al functioneren als podium voor onder andere huisconcerten. De tuin is aangesloten bij "Het tuinpad op" en

de Nederlandse Tuinenstichting en is op afspraak te bezichtigen.

Bijma en Jeltema, beiden afkomstig uit Westerbouwers Friesland, waardeerden Groningen als stad zeer: die houdt het aangename midden tussen een grote stad en een provincie-stad. Daarbij is de directe omgeving zeer gevarieerd: naar het zuiden de Hondsrug, naar het Noorden het kleilandschap en naar het zuidwesten en oosten het veenlandschap. Hun favoriete plek in Groningen is – niet helemaal verrassend – hun huis aan de Zoutstraat.

Ze waarderen in de Vrienden van de stad de beargumenteerde stellingname in ontwikkelingen met betrekking tot de stad. En daarmee komen ze op hun grootste zorg: de verhouding universiteit en stad. Natuurlijk is de universiteit van groot belang voor de stad, maar het lijkt er op dat van gemeentelijke zijde wel eens wat te weinig tegengas wordt gegeven bij de groeiambities van de universiteit. Dat leidt onder andere tot een disbalans in de bevolkingssamenstelling in de oudere stadsdelen. Door de dominantie van studentenbewoning komt de sociale samenhang in de wijken in het gedrang en komt de kwaliteit van de gebouwde omgeving onder druk te staan: exploitanten van studentenhuizen hebben veelal meer oog voor de opbrengst van hun panden dan voor de fysieke kwaliteit ervan (zowel qua architectuur als veiligheid). Ze hopen dat de Vrienden zullen voortgaan op hun weg van kritisch volgen van het gemeentelijk beleid en andere ontwikkelingen in de stad Groningen. En dat ze dat beargumenteerd blijven doen!

impressie van de tuin. Bron: website Huisfontein.

Van Veulen tot Peerd: een informatieve wandeling Kunst langs de singels

Op 14 oktober 2017 organiseerden de Vrienden een donateurswandeling onder leiding van Margriet Diertens van het Centrum Beeldende Kunst (CBK) afdeling educatie. Het CBK is een onderdeel van de gemeente.

CBK

"Kunst in de openbare ruimte verfraait niet alleen de stad, het houdt de stad ook aantrekkelijk en levendig" zo valt te lezen op de site van het CBK Groningen. We hebben maar een fractie van de 400 kunstwerken die de stad Groningen telt, tijdens de wandeling gezien. Reden te meer om de site te bezoeken en daarna door de stad te wandelen en/of te fietsen en de ogen de kost te geven.

De meeste beelden hebben een reden, soms is het puur versiering, soms een monument als herden-

king van iets. Vroeger had je de 1% regeling (een deel van de bouwkosten van een openbaar gebouw of infrastructureel werk) die voor financiering van kunstwerken zorgde. Tegenwoordig worden partners gezocht om kunstprojecten te bekostigen. Bij plaatsing worden omwonenden betrokken. Samen met Stadsbeheer is het CBK verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de kunst in de openbare ruimte.

Radesingel

We (13 donateurs + Margriet) starten onze informatieve wandeling op de Radesingel bij het beeld van het fiere groene Veulen van Vladimir de Vries uit 1951 (van hem staan 10 beelden in de stad waaronder 'Landbouw en Veeteelt' beter bekend als 'Blote Bet' op de Herebrug).

De werkwijze van De Vries is duidelijk af te zien uit de huid van het bronzen beeld: hij maakte een model van klei, daar bracht hij kleine platte bolletjes ter grootte van een dubbelteje op aan (dubbeltejes techniek). Daarna werd het in brons gegoten. Het is heel goed te zien als je het beeld van dichtbij bekijkt.

De groene kleur komt door het koper in het brons.

Het veulen is één van de beelden in de stad waar de gemeente een opdracht voor heeft uitgeschreven voor deze plek, hoewel het beeld nog even aan de overkant heeft gestaan.

Aan de overkant staat het monument van Armando voor de Groningse kunstenaar Werkman.

In het Werkmanherdenkingsjaar 1995 gaf de gemeente Armando de opdracht een monument voor Hendrik Nicolaas Werkman te maken. Werkman werd aan het eind van de oorlog door de Duitsers in de bossen bij Bakkeveen gefusilleerd.

Voor Armando was het direct duidelijk dat het monument een (bronzen) boom moest worden.

Bomen zijn voor de kunstenaar, die als kind de oorlog meemaakte, verbonden met de oorlog.

Ook Werkman haalt in zijn brieven het omhakken van bomen aan. De boom symboliseert de kracht maar tegelijkertijd ook de kwetsbaarheid, hij staat voor onverzettelijkheid en opstandigheid. Een stille getuige van wat er in de oorlog gebeurt is.

Hereplein

We staan stil bij het Jozef Israëls monument. Hoog op de sokkel (waarop zijn zelfportret) staat een beeld van zijn schilderij 'Langs moeders graf', het schilderij is te zien in het Groninger museum. Het beeld is in 1922 gemaakt door Abraham Hesselink als eerbetoon aan de in Groningen geboren schilder (hij heeft hier tot zijn 16e gewoond).

Eén van de medewandelaars vertelt dat het beeld in 1943 door NSB-ers omver is getrokken en in stukken geslagen. Gelukkig konden de brokstukken in veiligheid

worden gebracht. Na de oorlog werd het beeld door Willem Valk gerestaureerd en in 1946 opnieuw onthuld. Het vervulde tot 1977 de functie van herdenkingsmonument. Een toch wel vreemde eend in de kunstwerken-bijt is het opvallende Tschumi paviljoen aan de andere kant van het Hereplein. Het in 1990, ter ere van het 950 jarig bestaan van de stad, neergezette glazen paviljoen heeft een steeds wisselende invulling; op dit moment zijn dat beren, in alle maten en soorten van een Amerikaanse kunstenaar.

Terwijl we luisteren naar de uitleg van Margriet, klinkt het belsignaal van de Herebrug. Dat geeft haar de gelegenheid om te vertellen dat de gemeente ook een 'kunstbeleid onder bruggen' heeft. Wij kijken naar een kunstwerk van Robert Boonstra (fotograaf). Voor wie het nooit gezien heeft: de moeite van het wachten waard.

Ubbo Emmiussingel

Na het extraatje van 'onder de brug' lopen we door de tamme kastanjes naar het bronzen beeld van Kees Verkade: Fietsles uit 1971.

Dit beeld werd door de toenmalige Bondsspaarbank geschonken aan de gemeente en stond op de Vismarkt, waar het veel te lijden had van vernielingen. Na restauratie werd het beeld in 1986 naar de huidige plek verplaatst.

Het volgende beeld is net als de Fietsles een beeld dat is verplaatst naar de huidige plek voor het Groninger museum.

Het beeld (zonder titel) uit 1979 van Ulrich Rückriem bestaande uit ruwe stenen driehoeken die een ruit vormen, is in opdracht gemaakt voor plaatsing bij het cultuurcentrum de Oosterpoort.

Daar diende het voornamelijk als fietsenstalling. Het cultuurcentrum vroeg om verwijdering en van 2007 tot 2015 heeft het in de opslag gestaan. Hopelijk wordt de gedachte van de kunstenaar niet bewaarheid. Essentieel voor hem is namelijk de plaats die het kunst-

werk in de ruimte inneemt c.q. de relatie die het met zijn omgeving aangaat.

Hij zag zijn ruit als een protest tegen de vergankelijke, modieuze tekenen van leven:

"wenn das Gebäude schon längst abgerissen ist, werden die Steine noch immer da sein".

Na een korte stop bij het bij veel Groningers bekende, voormalig huize Tavenier (voor wie het Jugendstil-gebouw niet kent: ga er eens langs en lees ook het bord van de Vrienden) houden we stil bij het bronzen beeld van de Zittende Jongeling, gemaakt in 1916 door de in Uithuizen geboren Frederik Engel Jeltsema. Het beeld werd door de kunstenaar in 1960 aan de gemeente geschonken. Als u, net als ik, altijd met enige snelheid langs dit beeld fietst: stap af en bekijk het van dichtbij. Beeldschoon deze jongeling.

Aan de andere kant van het water

Na het met enige snelheid passeren van het bushokje, van Rem Koolhaas en de verbeelding van Verkeer van Willem Reyers uit 1958 op de Emmabrug, staan we bij het Cascadecomplex voor Ultra. Niet oog in oog, want ze torent in al haar wellustige opzichtigheid ver boven ons uit. Het is echter geen vrouw, maar een pop in een enorme rok van cortenstaal. De kunstenaar, Silvia B. werd voor dit beeld uit 2004 geïnspireerd door de wetenschappelijke ontwikkelingen die bijdragen aan de maakbare mens. Nog steeds actueel.

Op de terugweg lopen we nog langs het Peerd van ome Loeks voor het station. Het beeld van Jan de Baat uit 1955, gemaakt van witgeschilderd beton, staat met de kont naar de weg, een plaatsingsvoorwaarde van de NS, maar dan heeft Tineke Voors, uit de naam van de vrienden, Margriet Dierens al bedankt voor haar inspirerende uitleg en krijgt zij een terecht applaus van de aanwezigen.

Een huis met een hoed

In de jaren negentig van de vorige eeuw werd het stadhuis grondig verbouwd. De raad verdween uit de pijpenla op de bel etage naar een forser vertrek op de begane grond; het college van B en W dat in de oude raadszaal uittorende boven het gewone raadsvolk rees in de nieuwe omgeving wat minder prominent boven de raad uit. Achter de entreehal met de mooie schilder Kunstige herinneringen aan het gloriejaar 1672 kwam een ontvangstruimte met glazen vloer en de plafonds in de gangen kregen een prachtig beschilderd plafond, indirect aangelicht. Een waardige omgeving voor het politieke hart van onze gemeente, zouden denken.

Maar daar wordt in het stadhuis tegenwoordig anders over gedacht. Onder aanvoering van de burgemeester is men druk doende met de voorbereidingen om het stadhuis aan te pakken. De representativiteit moet naar een hoger niveau getild want we zijn per slot de zevende stad van het Koninkrijk der Nederlanden. Deze mooie plaats in de rangorde van de Nederlandse steden hebben we eerlijk verdiend door autonome groei. Daar komt natuurlijk bij dat ook de gemeentelijke herindeling de stad geen windeieren zal leggen: het grondgebied zal eerstdaags als het parlement instemt worden uitgebreid met dat van de gemeenten Ten Boer en – de hoofdprijs – met de groene parel van het Noorden, Haren, met inbegrip van de inwoners. De groei houdt in dat liefst zes extra

stoelen moeten worden bijgeplaatst om het nieuwe aantal van 45 raadsleden in de raadszaal te herbergen. Dan is een grootonderhoudsbeurt hoognodig die het gebouw ook duurzamer kan maken. En, reden temeer om het stadhuis aan te pakken, de functionaliteit en het gebruiksgemak kennen momenteel beperkingen.

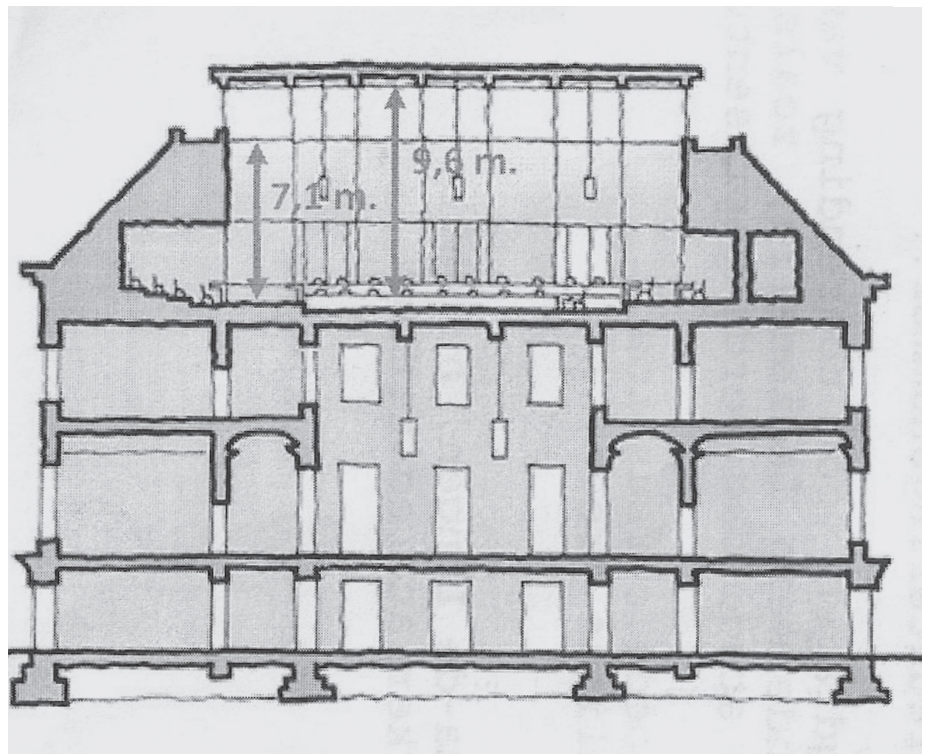
Gemeenteraad

Men is al een tijdje bezig met de plannen, ook de burgerij is een tijd terug uitgenodigd om het stadhuis nog eens goed te bekijken op zijn sterke en zwakke punten. In september 2017 is het zover dat de raad een principe-

keuze wordt voorgelegd. De kernbeslissing geldt de keuze van de plaats van de raadszaal. Blijft de zaal op de begane grond of wordt deze op de derde verdieping van het gebouw gesitueerd. De notitie die deze keuze afweegt komt tot de conclusie dat de plannen die uitgaan van de raadszaal op de begane grond – het plan A – toch niet helemaal tot de optimale oplossing leidt. Functionaliteit en gebruiksgemak zijn volgens de notitie beter gewaarborgd in geval de raadszaal naar boven gaat, het plan B. Dat plan zal dan als de raad daarmee instemt nader worden uitgewerkt. Die conclusie wordt door de politieke coalitie die het college in de raad in de benen houdt gedeeld. Haar woordvoerders typeren de oplossing waaraan de raadsleden in de jaren negentig de voorkeur gaven met de herhaaldelijk opklinkende term *suboptimaal*.

De kosten

De harde kern van de oppositie in de raad, SP en CDA, is voor het uitwerken van plan A. De bestaande raadszaal is geschikt ge-

bleken voor het accommoderen van het politieke debat, dus waarom een nieuwe raadszaal op de derde verdieping, aldus de stellingname van de beide fracties die in een motie de gemeenteraad uitnodigen te kiezen voor de uitwerking van het zeven miljoen kostende plan A. Behoudens aan het groot onderhoud zal het geld bij plan A worden besteed aan de extra stoelen vanwege de overkomst van Ten Boer en Haren. Kennelijk oordelen beide partijen dat het zo mooi genoeg is. Maar de meerderheid verwerpt de motie, geporteerd als deze is voor het twee keer zo dure plan B. Deze keuze zou een flexibeler raadszaal opleveren en het stadhuis "klaar maken voor de toekomst", aldus Groen Links. Plan B zou geschikt zijn voor de lange termijn. Daarmee worden de hogere kosten verdedigd. Men kan ze immers over een lange periode afschrijven en dan is er per jaar gerekend niet zoveel verschil tussen de kosten van plan A dat gezien wordt als niet-toekomstbestendig en plan B. Maar of er echt

"voor de toekomst", voor de lange termijn wordt verbouwd? Is niet eerder te verwachten dat de raadsleden over 10 of 20 jaar wederom spreken van suboptimale condities van het stadhuis?

Het dak

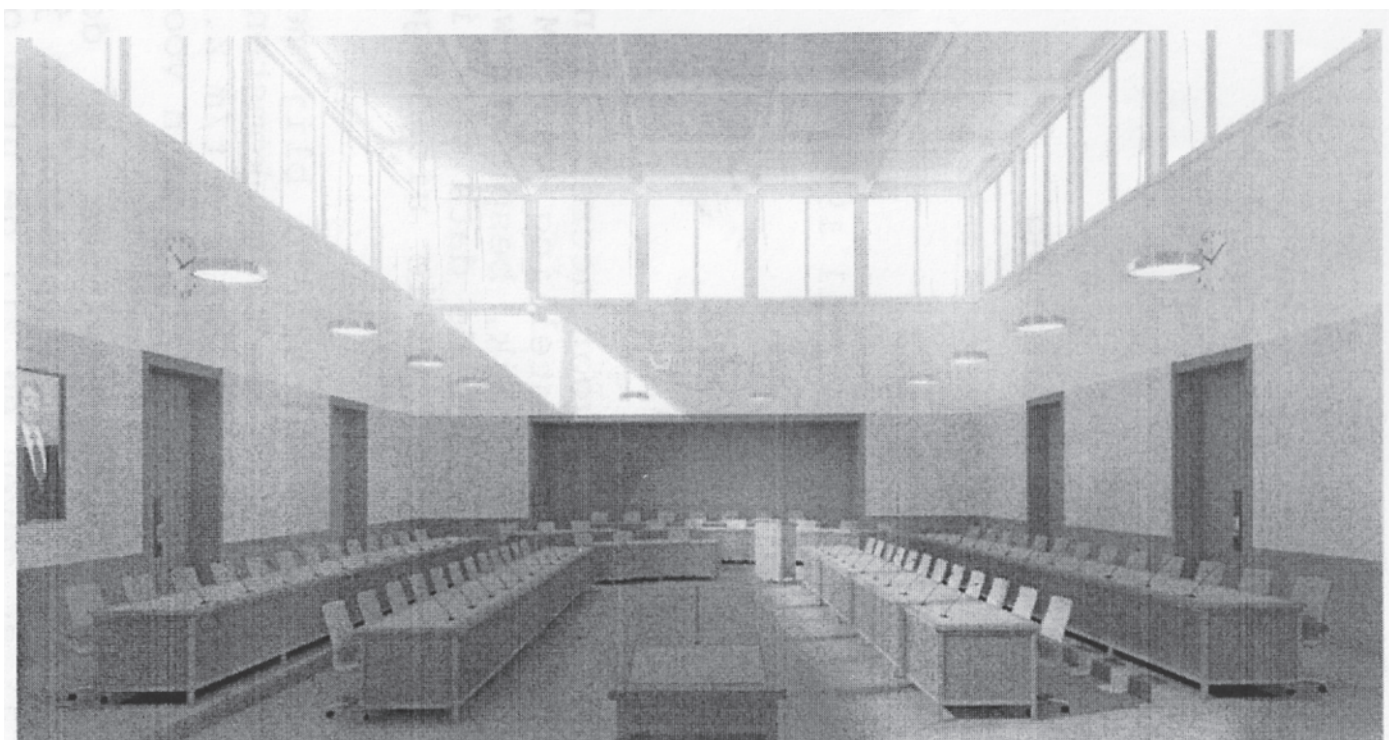
Wat bij de partijen hoog in het vaandel staat is het bewaren, ja optimaliseren van de monumentaliteit van het stadhuis. Er is sprake van een neoclassicistisch monument en dat leidt bijvoorbeeld tot de vervanging van de indirecte verlichting in de gangen door armaturen. Waar de voorstelling een beetje gaat haperen is bij het dak van het stadhuis. De raadszaal op de derde verdieping komt onder een verhoogd dak. Via de verhoging van 2,5 meter boven de kap kan het daglicht toetreden tot de raadszaal. Een optopping dus, die als je afstand neemt van de gevel wel zal kunnen worden waargenomen. Daarmee zou het stadhuis zich voegen in de lange reeks van panden in Groningen die met een hedendaagse optopping worden bekroond, een typisch kenmerk van ons stedelijk landschap. Zoveel is

duidelijk, er zijn voorstanders van plan B die aarzelen over de hoed op het stadhuis. En de burgemeester verzekert de raad een en ander maal dat de *Rijksdienst voor de monumentenzorg* zijn oordeel over de verbouwingsplannen pas geeft als de uitwerking van plan B aan hem wordt voorgelegd. Valt dat oordeel negatief uit dan zal het dak wel onder de hoogte van de bestaande kap komen.

Hoe verder

De uitwerking van plan B en het oordeel van de Monumentenzorg moeten nu worden afgewacht. Zou de dienst akkoord gaan dan is het vervolgens aan de raad om definitief te beslissen. Hopelijk zullen dan de raadsleden in ieder geval te vermurwen zijn om het stadhuissilhouet niet te vernielen. En te laten zien dat niet alles in de stad met een optopping hoeft te worden opgelost.

Bron: Revitalisering Stadhuis Groningen 12 juni 2017

Activiteiten

Op woensdag 28 maart organiseren de Vrienden van de Stad in samenwerking met de Groninger Archieven een lezing door

ir. Maarten Schmitt, voormalig stadsarchitect van Groningen,

over de ontwikkeling van de stad van 1973 tot 1998 en een reflectie over de periode na 1998 onder de titel

Stad vol gedachten

De lezing vindt plaats in de Groninger Archieven, Cascadeplein 4
Aanvang 20.00 uur.

Elders in het Bulletin is een interview met Maarten Schmitt opgenomen, eveneens onder de titel Stad vol gedachten

Een vraag aan donateurs en andere belangstellenden

De Stichting Vrienden van de stad Groningen bestaat in 2019 35 jaar. In die tijd hebben we op verschillende manieren en bij verschillende gelegenheden van ons doen spreken. Maar er is reden voor zorg. We mochten het afgelopen jaar 10 nieuwe donateurs verwelkomen maar per saldo loopt het aantal terug. Het donateursbestand veroudert. Als bestuur bezinnen we ons op de toekomst van onze Stichting en daarvoor willen we graag weten wat u als lezer/donateur voor ons als goede raad in petto heeft. We stellen de vraag heel algemeen. Maar wilt u op specifieke zaken ingaan (zoals het Vriendenbulletin (opmaak, onderwerpkeuze...), evenementen (lezingen, excursies), website, betrokkenheid bij/kritisch volgen van gemeentelijk beleid enzovoort) neem de vrijheid op en aanmerkingen te maken! We stellen dat zeer op prijs!

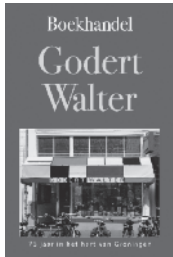
Als er een toekomst is voor de Vrienden van de stad, wat zou er dan moeten gebeuren?

Reacties naar: info@vriendenstadgroningen.nl

We zien uw reacties graag tegemoet en we zullen, als uw opmerkingen daar aanleiding voor geven, contact met u opnemen. Onze dank!

BOEKHANDEL GODERT WALTER

oude ebbingestraat 53 - 9712 hc groningen - 050-312 25 23 - info@godertwalter.nl - www.godertwalter.nl

Boekhandel Godert Walter - 75 jaar in het hart van Groningen € 29,90

In 2017 viert boekhandel Godert Walter in Groningen zijn 75-jarig bestaan. Dit jubileumboek geeft dankzij de bijdrage van verschillende schrijvers een gevarieerd beeld van de roerige geschiedenis van de boekhandel. Bijzonder illustratiemateriaal verlevendigt het geheel.

Naamgever Godert Walter werd slechts 33 jaar oud. Op 17 september 1944 werd hij thuis door de SD opgezocht en doodgeschoten vanwege de verkoop van verzetsliteratuur, zoals het Geuzenliedboek van de Bezige Bij.

De naam Godert Walter leeft voort. Allereerst werd de boekhandel voortgezet door de jonge weduwe. Jarenlang werd de winkel gerund door Erik en Hanneke Kweksilber, tot zij deze in 2014 overdroegen aan Allard Steenberghe en Erwin de Vries. Zij leiden deze iconische boekhandel nu de nieuwe tijd in.

Dit jubileumboek is ook een eerbetoon aan de zelfstandige boekhandel in het algemeen. Het boek laat zien wat de functie van een kwaliteitsboekhandel voor de stedelijke gemeenschap is. Naast een kwalitatief hoogstaand boekenaanbod is het organiseren van evenementen rondom het boek en het creëren van een ontmoetingsplek voor betrokken lezers een belangrijk bestaansrecht voor een belangrijke boekhandel – vroeger, nu en in de toekomst.

Erik Hulsegge: Haalf zeuven € 15,00

De slome duikelaar, de dronkaard en de spuit elf. Het is het type mens waar we soms wat om moeten lachen, maar net

zo vaak medelijden mee hebben. Erik Hulsegge weet ze samen met tal van andere soort mensen haarfijn te beschrijven in Haalf Zeuven, een bundel met nieuwe columns en een selectie die hij voor de website van RTV Noord schreef.

Met Groningen als decor voelt Erik zich als een vis in het water in zijn columns over wat er met hemzelf en de mensen om hem heen gebeurt. Hij weet daarbij een beangstigend treffende toon aan te slaan. Want je zult verrast zijn hoe vaak je je herkent in zijn rake observaties van het alledaagse leven.

Klaas van Berkel: Universiteit van het Noorden Deel 2 1876-1945 € 49,00

In de driekwart eeuw tussen 1876 en 1945 ontstond in Nederland de klasieke universiteit: de universiteit waarin de hoogleraren alles voor het zeggen hadden, waar de studenten in zalige onmaatschappelijkheid hun gang konden gaan en waarin wetenschap een hoge morele, vormende betekenis had. De Groningse universiteit was een waardige representant van deze inmiddels verdwenen universiteit, waar nog vaak met nostalgie naar wordt teruggekeken. Voor de Rijksuniversiteit Groningen was het een soms heftige periode: de universiteit werd eerst bijna opgeheven, vervolgens omgevormd tot een universiteit met internationale betekenis, een universiteit die in tijden van crisis en depressie overeind bleef, maar ten slotte diep moest buigen voor de Duitse bezetter. In het tweede deel van Universiteit van het Noorden. Vier eeuwen academisch leven in Groningen vertelt Klaas van Berkel, met oog voor de grote lijn én het sprekende detail, die bewogen geschiedenis.

Beno Hofman: Welkom in Groningen

€ 7,00

Waar nu de stad Groningen ligt, is in het verre verleden weinig meer dan een zanderige glooiing in een drassige vlakte. De eerste 'vreemdelingen' die zich er vestigen, worden de eerste 'Stadters'. En dit proces 'van vreemdeling tot Stadter' gaat door tot in de huidige tijd.

Welkom in Groningen begint met een van de eerste bij naam bekende 'vreemdelingen' die Stadter worden: de Duitser Ubbo Emmius vestigt zich in 1594 in Groningen en speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling van de stad en de universiteit.

Het boek eindigt met de meest recente ontwikkelingen. Een groot deel van de Groningse populatie bestaat tegenwoordig uit studenten, afkomstig uit alle delen van het land, en elders ter wereld. Al deze nieuwe Stadters tezamen maken van Groningen een multiculturele stad van formaat.

Egge Knol: Kapen op Rottum € 25,00

Een boeiend en rijk geïllustreerd verhaal over een uniek monument op het eiland Rottumeroog, de Grote of Emders Kaap. Dit boek is een kroniek geworden van dit monument, met een uitstapje naar het vuurtorentje dat het eiland van 1902 tot 1940 rijk was.

Wie heeft er niet op de dijk bij Noordpolderzijl gestaan om te genieten van het prachtige uitzicht op het eiland Rottumeroog?

Bestuurssamenstelling

T. van der Meulen
(voorzitter)
C. J. A. Wessels,
(secretaris)
J. F. de Boer
(penningmeester)
P. J. E. Bootsma
M. L. Hintzbergen
E. M. Meisner
A. R. Rubingh
M. J. A. Vooijs
D.-A. Walsma

Hoe wordt u donateur?

U kunt u als donateur van
de Vrienden
van de Stad Groningen
opgeven bij onderstaand
correspondentieadres

Van Royenlaan 19A
9721 EJ Groningen

of via de website:
www.vriendenstadgroningen.nl
e-mail:
info@vriendenstadgroningen.nl

Bank: NL06 INGB 0000 4473 73

Minimum donatie
€ 15,00 per jaar

De Stichting Vrienden van de Stad Groningen

De Stichting Vrienden van de stad Groningen is
opgericht in 1984.

We zetten ons in voor de ruimtelijke kwaliteit
(belevingswaarde, gebruikswaarde, toekomst-
waarde) van de stad Groningen.

We vragen aandacht voor het historisch karakter
van de gebouwde en ingerichte omgeving, voor
zover dat de belevingswaarde ondersteunt.

Middelen die we inzetten: bijdragen aan me-
ningsvorming over architectuur en openbare
ruimte door middel van lezingen, debatten en
excursies.

Daarnaast participeren (mogelijk in overleg met
andere partijen) in beleidsprocedures (overleg,
zienswijzen, eventueel bezwaren bij gemeentelijk
ruimtelijk beleid en het beleid van andere
overheden).

We richten ons op de binnenstad maar geven
daarnaast ook aandacht aan de stad Groningen
als geheel en de ruimere context van de stad.

G r o e i n i n g a

